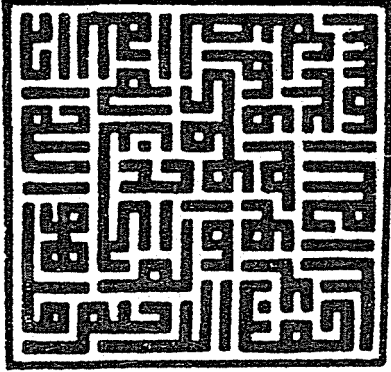

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

11. Sayı

Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi - ERZURUM 1993

ESKİ TÜRKÇE'DE KULLANILAN SANATKÂR TERİMLERİ

Dr. Mehmet ÖZKARCI

-A-

- ÂCÛRİ (a) : Tuğlacı, kiremitçi (OTAL, 9. s.).
 AĞAÇ-İŞLEÜCÜ : Marangoz (KLS, 2. s.).
 AĞLCIT : Gemi yapan usta, gemici (YDS, 51. s.).
 ÂHEN-GER (f) : Demirci (OTAL, 19. s.).
 ALÇI SİLMELİ : Alçı silmeler yapan usta (SA, 1. C., 39. s.).
 ALEMCI : Camilerin kubbelerine, minarelerine alem yapan ve takan
 usta (GSTS, 3. s.).
 ALEMLİ : Bkz. Alemci (SA, 1. C., 44. s.).
 ALIMGA : Hakamın mektuplarını Türk yazısıyla yazan kimse (DLT, 4.
 C., 19. s.).
 ALTUMJI : Kuyumcu (ETG, 260. s.).
 ÂRÂ (f) : Süsleyen, bezeyen (OTAL, 44. s.).
 ARAAÇI (f) : Testereci (KS, 1. C., 39. s.).
 ASSÂB (a) : İplikçi (OTAL, 57. s.).
 ASTA : Usta, sanatkar (ÇS, 26. s.).
 ASTA PLATNİK : Marangoz (ÇS, 26. s.).
 AŞÇI : Deri, gön tabaklayan usta; debbağ (AT, 17. s.).
 AYAKÇI : Kâse, çanak, bardak yapan usta (Oğuz L., DLT, 4. C., 54.s.).
 AYBALTAÇI : Baltacı (KS, 1. C., 64. s.).
 ÂYİNE-SÂZ (f) : Aynacı (OTAL, 69. s.).

-B-

- BADİZCİ : 1- Ressam 2- Taş yontan usta (EUTS, 37. s.).
 BALKAÇI : 1- Demirci 2- Orman bekçisi (KS, 1. C., 84. s.).
 BARK İTGÜÇİ : Taştan ev yapıp, süsleyen usta (Uyg. L., TKGÇ,
 296. s.).

- BASMACI** : Kadınların kullandıkları yazmaların üzerindeki renkli nakışları basan usta (GŞMS, 3. C., 20. s.).
- BAŞARICI** : Başusta (RM, 131. s.).
- BAŞMAKÇI** : Pabuç yapan usta (Osm. L., SA, 1. C., 192. s.).
- BATIR** (a) : Nalbant (OTAL, 91. s.).
- BATTANCI** : Yeniçeri ocağı için çuha tezgâhlarında dokunan çuhayı dövüp, kalıplayan usta (OTDS, 1. C., 175. s.).
- BAYKAR** (a) : Çulha, bez ve kumaş dokuyan sanatkar (OTAL, 91. s.).
- BEDİZCİ** : 1- Heykeltraş (TT, 162. s.) 2- Ressam (Uyg. L., ETŞ, 422. s.).
- BEDİZ TAŞ İTGÜCİ** : Taşları işleyen yazı yazan usta (Uyg. L., TKGÇ, 296. s.).
- BENNA** : Duvarcı, yapıcı, mimar (SCİİ, 1. C., 1. s.).
- BETTÂT** (a) : Şal yapan usta (OTAL, 116. s.).
- BEZEKÇİ** : 1- Süslemeci 2- Eskiden gelin olacak kızları veya zengin evlerde kadınları süsleyip giyindiren kişi (AT, 34. s.).
- BİD-BÂF** (f) : Sepetçi (OTAL, 126. s.).
- BİLEYİCİ** : Keskin âletleri bileyen kişi (SA, 1. C., 248. s.).
- BİNAGER** (a-f) : Yapı ustası (SA, 1. C., 250. s.).
- BİTGEÇİ** : Kâtip, yazıcı (Gök. L., TKGÇ, 264. s.).
- BİTÇİ** : Bkz. Bitgeci.
- BİTİGEÇİ** : Bkz. Bitgeci.
- BİTİKÇİ** : Bkz. Bitgeci.
- BİTİĞ İDİSİ** : Yazı yazan usta (Gök. - Uyg. L., TKGÇ, 264. s.).
- BİTİNG TAŞ İTGÜCİ** : Taş kitabe yazan usta (Gök. L., TKGÇ, 264. s.).
- BOYAR** : Boya ressamı (SA, 1. C., 292.s.).
- BOYOKÇU** : Boyacı (KS, 1. C., 135. s.).
- BOZMACI** : Modası geçmiş olan kuyumcu işlerini başka bir şekle sokmak üzere altınını ve taşlarını sökerek ayrı ayrı satan esnaf (SA, 1. C., 294. s.).
- BOZOÇU** : Bozacı (KS, 1. C., 136. s.).
- BÖRKÇÜ** : Takke, külah, serpuş yapan ve satan kişi (SA, 1. C., 296.s.).
- BÖZÇİ** : Pamuktan bez dokuyan usta (EUTS, 50. s.).
- BOZDOĞANCI** : Topuz yapan usta (MSDSEHT, 76. s.).
- BÜKÜCÜ** : İp ve iplik bükünlere verilen ısıtım (SA, 1. C., 304. s.).
- BÜKMECİ** : Bkz. Bükücü.
- BÜT-TİRÂŞ** (f) : Heykeltraş (OTAL, 148. s.).

-C-

- CAMAKÇI : Kundura tamircisi (KS, 1. C., 171. s.).
 CÂME-DÂN (f) : Terzi (OTAL, 152. s.).
 CAMGER (f) : Camcı (SCİİ, 1. C., 143. s.).
 CAMGİRAN (f) : Camcı (OTDS, 1. C., 245. s.).
 CARĞAĞSIT : İşlemeci, el işleri ustası (YDS, 157. s.).
 CASSÂS (a) : Kireççi (RM, 207. s.).
 CETVELKEŞ : Yazma kitapların sayfa kenarlarına ve yazı levhaları
 etrafına yıldız ve mürekkeple çizgiler çekerek, onları
 çerçeveler içine alan sanatkâr (OTDS, 1. C., 268. s.).
 CEVAHİRCİ : Kıymetli taşlarla süs eşyası yapan ve satan usta (SA, 1.
 C., 335. s.).
 CEYÖÇÜ : Pamuk atıcısı (TD, 1. C., 275. s.).
 CIGAÇÇI : Marangoz (KS, 1. C., 207. s.).
 CULFA : Dokumacı (AT, 48. s.).
 CULLÂ H (a) : Çul dokuyan usta (OTAL, 179. s.).

-Ç-

- ÇAAÇI : Yay yapan usta (KS, 1. C., 158. s.).
 ÇAKMAKÇI : Gümüş üzerine kalıp çakarak kabartma veya çukur
 şekiller işleyen kuyumcu (SA, 1. C., 361. s.).
 ÇAPKIÇI : Çalgıcı (KS, 1. C., 252. s.).
 CATKIÇ : Terzi (TD, 1. C., 790. s.).
 ÇEDİKÇİ : Ayakkabıcı (Osm. L., TD, 1. C., 266. s.).
 ÇEŞİTÇİ : Yazmalar üstüne bezemeli şekiller çizerek, içlerini uygun
 renklerle dolduran sanatkâr (SA, 1. C., 388. s.).
 ÇIÇIKCI : Ağaçtan sigara ağızlığı yapan usta (GŞMS, 3. C., 20. s.).
 ÇIKKIRCI : Fıçı yapan usta (KLS, 28. s.).
 ÇIRPICI : Boyanmış yazmaları, çuha ve benzer dokumaları yıkayan
 sanat sahipleri (OTDS, 1. C., 362. s.).
 ÇEP-NÜVİSÂN (f) : Divânî yazı yazan hattat (HS, 18. s.).
 ÇİLİNGİR : Kilit, anahtar v.b. ince demircilik işleri yapan sanatkâr
 (SA, 1. C., 398. s.).

ÇÖYÇÖKÇÜ : Küçük çanak yapan usta (KS, 1. C., 284. s.).

ÇULHA : El tezgâhlarında bez dokuyan kimse (EEA, 2. C., 129. s.).

Ç'URUKÇU : Kunduracı (KLS, 29. s.).

-D-

DEBBAĞ (a) : Meşin, kösele yapmak için hayvan derilerini terbiye eden usta (OTDS, 1. C., 408. s.).

DEĞERLEMECİ : Bir sanat eserinin veya bir eşyanın sanat ve para değerini belirleyen uzman (SA, 1. C., 435. s.).

DERZİ (f) : Terzi (ETT, 287. s.).

DESTARİ (f) : Sarıncı (OTDS, 1. C., 432. s.).

DİBA-BAFAN : İpekli kumaş dokuyan sanatkar (OTDS, 1. C., 449. s.).

DİKİCİ : Terzi (TD, 1. C., 790. s.).

DİVÂR-GER (f) : Duvarcı (OTAL, 224. s.).

DULUS : Toprak kap yapan usta (AT, 66. s.).

DURUDGER : Marangoz (OMS, 50. s.).

DÖĞÜCÜ : Gümüş parçasını "lâvâşe" yapıp, döve döve açıp, tersine toplayarak ibrik yapan usta (BAE, 2. C., 129. s.).

DÜLGER : Binaların çatı, döşeme, tavan, merdiven v.b. kaba ahşap kısımlarını yapan sanatkar (SA, 1. C., 497. s.).

-E-

EDİKÇİ : Ayakkabıcı, mestci (TS, 3. C., 1386. s.).

EHL-İ HİBRE : Sanat eserlerinin orijinal olup olmadığını belirleyen ve kıymetini takdir eden uzman (SA, 1. C., 511. s.).

EHL-İ VUKUF : Sanat eserlerini tanıyan ve sanata âşina olan uzman (SA, 1. C., 511. s.).

EKKÂF (a) : Semerci, eyerci (OTAL, 252. s.).

ELİ KOLAYLI : Sanatkar (RM, 130. s.).

EMÇİ : Eczacı (Alt. -Çağ. -Tar. -Tel. L., DLT, 4. C., 178. s.).

EPTKEY : Usta, becerikli (KS, 1. C., 335. s.).

ERREKEŞ (f) : Bıçkıcı (SCİİ, 1. C., 1. s.).

ERZE-GER (f) : Sıvacı (OTAL, 274. s.).

ETGÜCİ : Kitabe yazan ve yapan sanatkar (TDA, 132. s.).

ETÜKÇİ : Ayakkabıcı (ETL, 30. s.).

-F-

FERMENÇİ : Sırma ve gaytan ile işlemeli işler yapan usta (OTDS, 1. C., 608. s.).

-G-

GAZZAZ : 1- Terzi 2- İplikçi, ibrışım büken kişi (OTDS, 1. C., 655. s.).

GEVHER-FÜRÜŞ (f) : Kuyumcu (OTAL, 342. s.).

GİLİGER (f) : Duvarcı, yapıcı, çamurcu (OTAL, 345. s.).

GÖNCÜ : Saraç (SA, 2. C., 655. s.).

GÜYENDE (f) : Saz çalan, şarkı söyleyen ve hikâye anlatan kişi (AME, 2. C., 264. s.).

-H-

HABBÂR (a) : 1- Terzi 2- Mürekkepçi (OTAL, 362. s.).

HACCÂR (a) : Taşçı (OTAL, 365. s.).

HADDAD : Demirci (SCİİ, 1. C., 1. s.).

HAFFAF (a) : Ayakkabıcı (OTAL, 371. s.).

HAĞNCIT : Berber, kan alıcı (YDS, 362. s.).

HACİRİ : Yapıcı, duvarcı (AMS, 211. s.).

HAKKÂK (a) : Maden, ağaç ya da taş üzerine yazı veya şekil oyan sanatkar (Osm. L., AMS, 212. s.).

HALLAÇ : Pamuk atıcısı (Osm. L., TD, 1. C., 275. s.).

HALLÂL (a) : Altın varağını arap zamklı suda ezerek eriten usta (HKSD, 137. s.).

HARRÂT (a) : 1- Çıkrıkçı (RM, 207. s.) 2- Doğramacı (OTAL, 396. s.).

HARTACI : Harita yapan ve çizen ressam (SA, 2. C., 690. s.).

HAAŞŞÂB : Keresteci (RM, 207. s.).

HATTAT : Güzel yazı yazan sanatçı (GSTS, 36. s.).

HÂYİK (a) : Bez dokuyan kimse (OTAL, 412. s.).

HAYMEDÜZ (a-f) : Çadır diken usta (OTDS, 1. C., 780. s.).

HAYYAT (a) : Terzi (OTAL, 414. s.).

- HAZZÂF (a) : Çanakçı, çömlekçi (OTAL, 418. s.).
 HAZZÂR : Biçici (TM, 15. s.).
 HEMGER (f) : Çulha dokuyan usta (OTAL, 422. s.).
 HEVE : Halı dokuyan kimse (AT, 101. s.).
 HIŞT-ZEN (f) : Tuğlacı (OTAL, 434. s.).

-İ-

LIMGA : Bkz. Alımga.

-İ-

- İÇ EDİKÇİ : Mest yapan usta (TS, 3. C., 1998. s.).
 İFRAZCIYAN : Darphanede sikke kesen kişi (OTDS, 2. C., 37. s.).
 İĞSTENEĞÇÇİ : Terzi, kadın terzi (YDS, 464. s.).
 İĞSTENETÇİK : Bkz. İğsteneğççi.
 İMAMECİ : Kehribar işlerini yapan usta (SA, 2. C., 774. s.).
 İNŞÂİYYE (a) : Yapı işleriyle uğraşan kimse (OTAL, 527. s.).
 İŞLEMECİ OKUŞAMA işleme yapan sanatkâr (EEA., 2. C., 129. s.).
 İTGÜÇİ : Yapıcı (TLÖ, 61. s.).

-K-

- KABARACI : Kadife ve çuha üzerine altın ve gümüşten kabartma suretiyle oyma işi yapan sanatkâr (OTDS, 2. C., 113. s.).
 KAİDÛLMA (a) : Su nazırı; su mühendisi (TVVÛ, 17. s.).
 KALCI : Altın ve gümüşü eriterek, bunlara ayar veren usta (EEA, 2. C., 130. s.).
 KALEM-KÂR (a-f) : 1- İnce nakkaş (OTAL, 581. s.). 2- Bina duvarlarına fırça ile boyalı nakışlar yapan nakkaş (SA, 2. C., 916. s.).
 KALEMKES : Kitapların sayfa kenarlarına çizgiden çerçeveler çizen sanatkâr (SA, 2. C., 916. s.).
 KAPAMACI : Hazır elbise satan kişi (SA, 2. C., 940. s.).
 KARDGERÂN (f) : Bıçakçı (SCİİ, 2. C., 257. s.).
 KÂSE-GER (f) : Kâse yapan usta (OTAL, 591. s.).

- KÂŞI-GER** (f) : Çini ustası (OTAL, 594. s.).
- KÂŞIRTAŞ** (f) : Çini kesen usta (SS, 20. s.).
- KATIACI** (a) : Bir yazıyı oyup çıkardıktan sonra, diğer bir kağıda yapıştırarak levha yapan sanatkar (EEA, 2. C., 130. s.).
- KATTA'** (a) : Kağıt ve deriden dantel gibi oyulmuş süslü yaprak ve semseler yapan usta (HKSD, 139. s.).
- KATTAAN** : Oymacılık yapan sanatkar (TT, 89. s.).
- KAVAF** : Kundura ve terlik gibi ayakkabı yapan ve bunları satan kişi (SA, 2. C., 892. s.).
- KAZANÇI** : Kazan yapan usta (KS, 2. C., 426. s.).
- KAZAR** : Maden, taş, tahta v.b. maddeler üzerine resim, yazı, süs gibi bezeme yapan sanatkar (SA, 2. C., 1001. s.).
- KAZICI** : Bkz. Kazar.
- KAZAZ** : İşlemlerde kullanılan ibrişim, sırma ve harç gibi malzemeyi hazırlayan ve satan kişi (SA, 2. C., 991. s.).
- KAZGANCI** : Her türlü maden işi yapan usta (MSDSEHT, 76. s.).
- KEFİŞKER** (f) : Köşker (GŞMS, 3. C., 20. s.).
- KEMÂN-GER** (f) : Yay yapan usta (OTAL, 606. s.).
- KEMHABAFAN** (f) : Kemha kumaşı dokuyan sanatkar (MSDSEHT, 75.s.).
- KEMHACI** (f) : İpekli kumaş yapan usta (OTDS, 2. C., 241. s.).
- KETMENÇI** : 1- Kazma yapan usta 2- Kazma ile çalışan kişi (KS, 2. C., 446. s.).
- KEVELCI** : Koyun postundan deri kürk yapan usta (SA, 2. C., 1059.s.).
- KIRAĞSKISIT** : Boyacı (YDS, 501. s.).
- KIRMACI** : Ağaç kaşık yapan usta (TKTG, 4. C., 211. s.).
- KITAYASIT** : Tahtadan çanak yapan usta (YDS, 501. s.).
- KİRPİÇÇI** : Kerpiç yapan kişi (TKTG, 3. C., 85. s.).
- KİZCI** : Keçe yapan sanatkar (TKTG, 3. C., 185. s.).
- KONDARUCU** : Mimar (TD, 1. C., 531. s.).
- KÖMÜÇÇÜT** : Kuyumcu, gümüşçü (YDS, 537. s.).
- KÖNÇÜ** : Derici (KS, 2. C., 502. s.).
- KÜÖŞÇÜT** : Çömlekçi (YDS, 588. s.).
- KÜŞTİGERAN** (f) : Marangoz (OTDS, 2. C., 345. s.).

-L-

LAĞAÇÇIT : Kova yapan usta (YDS, 401. s.).

LAĞIMGER (f) : Lağımçı (TM, 15. s.).

-M-

MAÇÇIT : Dülger, baltacı (YDS, 611. s.).

MAHYACI : Minareler arasına kandillerle, yazı ve şekiller tertip eden usta (TVVÜ, 18. s.).

MANİİNNUKUŞ : Mimari eserlerin yazı ve çizgi ile kirletilmemesini sağlayan kişi (TVVÜ, 17. s.).

MAKTACI (a) : Eski kalemlerin ucunu çıtlatmak için fildişi ve bağadanmakta yapan usta (EEA, 2. C., 130. s.).

MAŞINACI : Terzi (KS, 2. C., 556. s.).

MEREMETCİ (a) : Binanın onarım işiyle uğraşan usta (OMBD, 2. s.).

MEŞŞAT (a) : Tarakçı (OTAL, 755. s.).

MIHLAYICI : İğne ve yüzüğe elmas oturtan ustan (EEA, 2. C., 130. s.).

MİMAR : Mimarı (ATİMS, 322. s.).

MİNÂ-KÂR (f) : Mine işleyen usta (OTAL, 776. s.).

MİSGER : Bakırcı (AT, 124. s.).

MİSKER : 1- Bakırcı 2- Çilingir (KS, 2. C., 567. s.).

MUSAVVİR : Ressam (TCHMT, 412. s.).

MUTAF (a) : Kıldan dokuma ip v.b. şeyler ören kimse (SA, 3. C., 1477.s.).

MUTALLÂ (a) : Sıvacı (TM, 15. s.).

MüYTÂP (f) : Kıl dokuyan, kıldan dokuma yapan kimse (OTDS, 2. C., 588. s.).

MÜCELLİD (a) : Kitaplara cilt yapan sanatkar (SA, 3. C., 1478. s.).

MÜLEBBİN (a) : Kerpiççi (TM, 15. s.).

MÜHREZEN (f) : Kağıtların üzerine mühür vuran kimse (OTDS, 2. C., 605. s.).

MÜNŞİ (a) : Yazısı, üslûbu güzel olan yazar (HKSD, 143. s.).

MûZE-DÜZAN (f) : Çizmecî (OTDS, 2. C., 588. s.).

MÜZEHHİB (a) : Tezhip yapan sanatkar (OTDS, 2. C., 641. s.).

MÜZEYYİN (a) : Bezeyen kimse (OTAL, 948. s.).

- NAABAY (f) : Fırıncı (KS, 2. C., 580. s.).
- NAHHAT (a) : Tahta oyma işleri yapan usta; marangoz, doğramacı (TOS, 255. s.).
- NAHLBAND (a-f) : Bal mumundan ağaç ve meyva şekilleri yapan sanatkar (OTDS, 2. C., 644. s.).
- NAKİŞBEND (a-f) : Çiçekli kumaşların resimlerini dokuyan ve bunların kalıplarını yapan usta (SA, 3. C., 1497. s.).
- NAKKAR (a) : 1- Ağaç, taş ve mâdenî eşyayı oyarak ve kabartarak ona şekil veren usta (OTDS, 2. C., 648. s.). 2- Çalgı, müzik (OTAL, 960. s.).
- NAKKAŞ (a) : 1- Yazma kitaplara minyatür, duvarlara nakışlar yapan usta (HKSD, 143. s.). 2- İbrişim ve yün ile el işi işleyen sanatkar (OTDS, 2. C., 650. s.). 3- Yağlı boya süsleme yapan ve bina boyayan usta (SA, 3. C., 1497. s.).
- NAKŞ-BEND (a-f) : Süslemeli dokuma ustası (OTAL, 960. s.).
- NAKŞ-DÜZ (a-f) : İpek, iblik, ibrişim, renkli tîre v.b. malzemelerle nakış işleyen sanatçı (TSAEB, 516. s.).
- NAKŞ-PERDÂZ (a-f) : Nakış yapan ressam (OTAL, 960. s.).
- NARİYAN : 1- Çini firını ustası; ateşçi (SS, 27. s.).
- NE'AL (a) : Nalbant (OTAL, 974. s.).
- NEBBÂL (a) : Ok yapan ve satan kişi (OTAL, 974. s.).
- NACCÂR (a) : Marangoz, doğramacı (SCİİ, 1. C., 1. s.).
- NESSÂC (a) : Dokumacı (OTAL, 986. s.).
- NİGÂRENDE (f) : Ressam (OTAL, 998. s.).
- NİGÂRİ : Ressam (Osm. L., GSTS, 74. s.).
- NİYAMGERÂN (f) : Kın, kılıf yapan usta (OTDS, 2. C., 701. s.).
- NÜVİS (f) : Hattat (HS, 18. s.).

OR : Mühendis (TD, 1. C., 573. s.).

OTAĞ-GERAN (f) : Büyük çadır yapan usta (OTDS, 2. C., 741. s.).

OYMOÇU : Bkz. Hakkâk (KS, 2. C., 604. s.).

-Ö-

ÖLÇER : Mühendis (TD, 1. C., 573. s.).

ÖR : Bkz. Or.

ÖRMÖKÇÜ : Dokumacı (KS, 2. C., 615. s.).

ÖTÜKÇÜ : Kunduracı (KS, 2. C., 617. s.).

-P-

PALANI (f) : Palan, semer yapan usta (OTDS, 2. C., 752. s.).

PEDİZCİ : Nakkaş (Kb, TD, 1. C., 611. s.).

PENBE-DÜZ (f) : Pamuklu eşya diken usta (OTDS, 2. C., 766. s.).

PLATNİK : Doğramacı (ÇS, 109. s.).

-R-

RÂSİM (a) : 1-Ressam 2, Erkek adı (OTAL, 1052. s.).

RASSÂS (a) : Kalaycı (OTAL, 1052. s.).

REVZENCİ (a) : Nakışlı pencereler yapan camcı ustası (SA, 4. C., 1978.s.).

RİHTECÂN (f) : Top dökken usta (OTDS, 3. C., 43. s.).

-S-

SABBÂĞ (a) : Boyacı (OTAL, 1085. s.).

SAFFAR : Bakırcı (AKKT, 827. s.).

SAMINÇI : Sabun yapan usta (KS, 2. C., 634. s.).

SARAP (a) : Kuyumcu (KS, 2. C., 638. s.).

SAVATÇI : Gümüşe kara kalem çiçek motifleri işleyen sanatkâr (EEA, 2. C., 131. s.).

SAVVAF (a) : Altın ve gümüş işleri yapan kuyumcu (OTDS, 3. C., 132.s.).

SAYKAL-ZEN (a-f) : Yaldızcı (OTAL, 1107. s.).

SAYYAG (a) : Kuyumcu (OTAL, 1108. s.).

SÂZENDE (f) : Saz yapan, imâl eden, saz çalan kimse (EÇS, 2. C., 342.s.).

SEDEFKÂR (a-f) : Sedef, fildişi, kemik v.b. maddeler ile sanat eserleri yapan usta (TSAEB, 509. s.).

SEDEKÂR : Kuyumcu işlerinin taslaklarını yapan usta (EEA, 2. C., 131. s.).

SEKKÂK (a) : Bıçakçı (OTAL, 1116. s.).

SENGTIRAŞ (f) : Taşçı, taş yontan usta (SCİİ, 1. C., 1. s.).

SERMİMARAN-I HASSA : Mimarbaşı (*Osm. L.*, AMS, 448. s.).

SER-ZERGERÂN (f) : Kuyumcubaşı (OTDS, 3. C., 196. s.).

SİRÇİ : Boyacı (KS, 2. C., 651. s.).

SIRMAKEŞ : Gümüş ve altını haddeden geçirerek sırma çeken usta (OTDS, 3. C., 207. s.).

SIZGİÇ : 1- Plânlar çizen, ressam 2- Cetvel (KS, 2. C., 654. s.).

SİKKEKEN (a-f) : Darphanede para ve madalya kalıbı yapan usta; para ressamı (OTDS, 3. C., 227. s.).

SİMKEŞ (f) : Sırma çeken sanatkar (OTDS, 3. C., 227. s.).

SİZİKÇİ : Ressam (*Tar. L.*, TD, 1. C., 657. s.).

SOĞUÇU : Dokumacı (KLS, 77. s.).

SÛRBGER (f) : Kurşuncu (SCİİ, 1. C., 1. s.).

SÛRET-BEND (a-f) : Ressam (OTAL, 1156. s.).

SÛRET-GER (a-f) : Nakkaş, ressam, heykeltraş, çizimci (TSAEB, 502.s.).

SÛRET-KEŞ (a-f) : Ressam, heykeltraş (TSAEB, 502. s.).

SÛRÇİ : Boyacı (ETL, 70. s.).

SÛRÖTÇU : Ressam (KS, 2. C., 673. s.).

-Ş-

ŞAMSİRGERÂN (f) : Kılıç yapan usta (OTDS, 3. C., 336. s.).

ŞÂNÂ-SÂZ (f) : Tarakçı (OTAL, 1171. s.).

ŞATIR : Fırıncı (AT, 146. s.).

ŞEBER : Terzi (*Kır. L.*, TD, 1. C., 790. s.).

ŞENLENDİRİCİ : Mimar (RM, 130. s.).

ŞERBAF : Sırmacı, sırma işleyicisi (AT, 147. s.).

ŞİBAKÇI : Sıvacı (KS, 2. C., 684. s.).

ŞÜŞE SALAN : Camcı (AT, 149. s.).

-T-

TAKAVCI : Nalbant (19. yy., TS, 5. C., 3703. s.).

TAMCI : Mimar (TD, 1. C., 531. s.).

TAMGAÇI : Damgacı (ETG, 296. s.).

TAMİRCİ : Demirci (EUTS, 233. s.).

TARPUŞÇU : Erkek kavuk ve başlığı yapan usta (OTDS, 3. C., 413. s.).

TARRAH (a) : Manzara resimleri yapan ressam (OTDS, 3. C., 413. s.).

TARRAK (a) : Tezyini resim yapan ressam (NAK, 4. C., 10. s.).

TAŞT-GEN (f) : Leğen yapan usta (OTAL, 1243. s.).

TAVŞAN : 1- İnce marangozluk işleri yapan usta (OTDS, 3. C., 415. s.). 2- Hayvan adı

TEĞELTİCİ : Eyer keçesi yapan sanatkâr (16. yy., TS, 5. C., 3785. s.).

TEĞİRMENÇİ : Değirmenci (KS, 2. C., 721. s.).

TEMİRCİ : Demirci (Kar. L., GUZKLÛA, 79. s.).

TERİCİ : Derici (KLS, 86. s.).

TERSİM : Plân, proje çizen kişi (ATİMS, 123. s.).

TİLÂ-DûZ (a-f) : Altın iplikle işleme yapan sanatkâr (TSAEB, 503. s.).

TİLÂ-KÂR (a-f) : Altın sürücü, yıldızlayıcı, altınla bezeyen sanatçı (TSAEB, 503. s.).

TİRÂZENDE (f) : Süsleyen, bezeyen kimse (OTAL, 1333. s.).

TİKÇİ : Terzi (TD, 1. C., 790. s.).

TİKİKÇİ : Terzi (Tar. L., TD, 1. C., 790. s.).

TİKŞİ : Terzi (TD, 1. C., 790. s.).

TİRGERÂN (f) : Ok yapan usta (OTDS, 3. C., 508. s.).

TİTİĞÇİ : Duvar ören usta (Uyg. L., TKTG, 3. C., 9. s.).

TİTÜÇİ : Pamuk atıcısı (Kaz. L., TD, 1. C., 275. s.).

TOHUCU : Dokumacı (AT, 155. s.).

TOKUUÇU : Kumaş dokuyan kişi (KS, 2. C., 744. s.).

TUĞRAİ (a) : Tuğra çekilen kağıtlara tuğra alâmetini yapan sanatçı (OTDS, 3. C., 530. s.).

TUĞRAKEŞ (f) : Fermanların altına padişahların tuğrasını çeken hattat (GSTS, 88. s.).

-U-

USKŪJĪ : Erkek ressam (HS, 203. s.).

UZ : Usta, mahir, sanat sahibi olan kimse (*Çağ. L.*, DLT, 4. C., 705. s.; TSDK, 73. s.).

-V-

VARAKÇI (a) : Altın parçalarını kâğıt haline getiren sanatkâr (OTDS, 3. C., 583. s.).

VASSALECĪ : Kıymetli hattat kâğıtlarını birbirine yapıştıran sanatkâr (EEA, 2. C., 131. s.).

-Y-

YAPICI : Mimar (TD, 1. C., 531. s.).

YARIĞCI : Zırh yapan usta (TD, 1. C., 842. s.).

YİÇİ : Terzi (*Sel. L.*, SAD, 65. s.).

YİVCİ : Terzi (TD, 1. C., 790. s.).

YUVCU : Terzi (TD, 1. C., 790. s.).

-Z-

ZERBAF (f) : Sırmalı kumaş dokuyan usta (OTDS, 3. C., 653. s.).

ZERDŪZ (f) : Sırma işleyen usta (OTDS, 3. C., 654. s.).

ZERGER (f) : Kuyumcu (KS, 2. C., 806. s.).

ZERGERÂN (f) : Kuyumcu (TBTBK, 109. s.).

ZERKÂR (f) : Altın işleri yapan kuyumcu, sırmacı, yıldızcı (SA, 5. C., 2286. s.).

ZERKER (f) : Kuyumcu (SCİİ, 1. C., 73. s.).

ZERKŪB (f) : Altın tozu yapan, altın döven usta (OTDS, 3. C., 655. s.).

ZERNŪVİS (f) : Altın yıldızla yazı yazan hattat, müzehhip (OTDS, 3. C., 655. s.).

ZERRÂD (a) : Zırh ören sanatkâr (OTAL, 1422. s.).

ZERSÂ (f) : Altın eğici, varakçı (OTAL, 1422. s.).

ZİBÂVER (f) : Süsleyen, bezeyen sanatçı (OTAL, 1427. s.).

ZCÂCİ (a) : Camcı, sırçacı (SCİİ, 2. C., 176. s.).

KISALTMALAR

a : Arapça

AKKT : Âbideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi

Alt : Altay

AME : Âriflerin Menkabeleri

AMS : Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü

ATİMS : Anadolu Türk-İslâm Mimarisinde Sanatçılar

Çağ : Çağatay

ÇS : Çuvaş Sözlüğü

DLT : Divanü Lûgat-İt-Türk

EÇS : Evliya Çelebi Seyâhatnamesi

EEA : Eski Eserler Ansiklopedisi

ETG : Eski Türkçenin Grameri

ETL : Eski Türkçenin Lûgati

ETŞ : Eski Türk Şiiri

ETT : Eski Türkiye Türkçesi

EUTS : Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü

f : Farsça

Gök. : Göktürk

GSTS : Güzel Sanatlar Terimler Sözlüğü

GŞMS : Gaziantep Şer'i Mahkeme Sicilleri

GUZKLŪA : Göktürk-Uygur, Zaza, Kurmanc Lehçeleri Üzerine Bir
Araştırma

HKSD : Hattatların ve Kitap Sanatçılarının Destanları

HS : Hun Sanatı

Kar. : Karaçay

Kaz. : Kazan

Kb. : Kutadgu Bilig

Kır. : Kırgız

KLÖ : Karaçay Lehçesi Sözlüğü

KS : Kırgız Sözlüğü

L : Lehçe

MSDSEHT : Mimar Sinan Döneminde Sarayın Ehl-i Hîref Teşkilatı

NAK : Nakkaşhaneler

OMBD : Osmanlı Mimarlığında Batılılaşma Dönemi ve Balyan Ailesi

OMS : Osmanlı Mimarisinde Süsleme

Osm. : Osmanlı

OTAL : Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat

OTDS : Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü

RM : Risale-ı Mimariyye

SA : Sanat Ansiklopedisi

SAD : Selçuklu Araştırmaları Dergisi

SCİİ : Süleymaniye Câmi ve İmareti İnşaatı

Sel. : Selçuklu

SS : Seramik Sözlüğü

Tar. : Taran

TBTBK : Türkistanlı Bir Türk Boyu Kürtler

TCHMT : Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarîhi

TD : Tarama Dergisi

TDA : Türklerde Devlet Anlayışı

Tel. : Teleüt

TKGÇ : Türk Kültürünün Gelişim Çağları

TKTG : Türk Kültür Tarihine Giriş

TLÖ : Türk Lehçeleri Örnekleri

TM : Türk Mimarları

TS : Tarama Sözlüğü

TSAEB : Temürlü Sanatına Ait Eski Bir Belge

TOS : Türklerde Oyma Sanatı

TSDK : Türkiye Selçukluları Devrinde Konya

TVVÜ : Türk Vakıfları ve Vakfiyeleri Üzerine Mücmel Bir Etüd

Uyg. : Uygur

YDS : Yakut Dili Sözlüğü

Bu çalışmamızda şu metodu takip ettik :

Tesbit edebildiğimiz kadarıyla terimlerin hangi lehçede, hangi dilde, hangi dönem ve kaçınıcı yüzyıllarda kullanıldığını belirtmeye çalıştık. Önce terimin hangi dilde olduğunu, daha sonra kelimenin bugünkü anlamda karşılığını verdikten sonra, parantez içinde hangi lehçe, dönem ve yüzyıla ait olduğunu gösterdik. Daha sonra da terimin hangi kaynaktan alındığını kısaltarak cilt ve sayfa

numarasıyla birlikte verdik. Bunun yanında bazı kelimelerin transkripsiyon işaretlerini göstermedik.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- AHMED EFLAKİ, *Ariflerin Menkıbeleri (Mevlana ve Etrafındakiler)*, 2. C., Çev.: T. YAZICI, Dördüncü Baskı, İstanbul, 1987.
- AHMED REFIK, *Türk Mimarları*, Haz.: Z. SÖNMEZ, İstanbul, 1977.
- AKOZAN, F., "*Osmanlı Mimarlığında Batılılaşma Dönemi ve Balyan Ailesi*" Adlı Kitap ve Gerçekler, İstanbul, 1983.
- ARAT, R.R., *Eski Türk Şiiri*, Ankara, 1965.
- ARSEVEN, C. E., *Sanat Ansiklopedisi*, 1-5. C., Beşinci Baskı, İstanbul, 1983.
- BARKAN, Ö. L., *Süleymaniye Câmi ve İmaretini İnşaatı (1550-1557)*, 1-2. C., Ankara, 1972, 1979.
- BAŞBUĞ, H., *Göktürk-Uygur, Zaza, Kurmanc Lehçeleri Üzerine Bir Araştırma*, Ankara, 1984.
- BAYKARA, T., *Türkiye Selçukluları Devrinde Konya*, Ankara, 1985.
- BÜNGÜL, N. R., *Eski Eserler Ansiklopedisi*, 2. C., Tercüman 1001 Temel Eserleri.
- CAFEROĞLU, A., *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul, 1968.
- ÇAGATAY, S. Ş., *Türk Lehçeleri Örnekleri, -8. Yüzyıldan 17. Yüzyıla Kadar Yazı Dili-*, İkinci Baskı, Ankara, 1963.
- ÇAĞMAN, F., "*Mimar Sinan Döneminde Sarayın Ehl-i Hiref Teşkilatı*", *Mimar Sinan Dönemi Türk Mimarlığı ve Sanatı*, İstanbul, 1988.
- DEMİRİZ, Y., *Osmanlı Mimarisinde Süsleme, I, (Erken Devir 1300-1453)*, İstanbul, 1979.
- DEVELLİOĞLU, F., *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügati*, Dördüncü Baskı, Ankara, 1980.
- DIYARBEKİRLİ, N., *Hun Sanatı*, İstanbul, 1972.
- Divanü Lügat-İt-Türk Dizini, -Endeks-*, Çev.: B.ATALAY, 4. C., Ankara, 1986.
- Evlîya Çelebi Seyâhatnâmesi*, Türkçeleştiren : Z. DANIŞMAN, 2. C., İstanbul, 1969.
- GABAIN, A. V., *Eski Türkçenin Grameri* (Çev. M. AKALIN), Ankara, 1988.

- GELİBOLULU MUSTAFA ÂLİ, *Hattatların ve Kitap Sanatçılarının Destanları -Menakıb-ı Hünerverân-*, Haz.: M. CUNBUR, Ankara, 1982.
- GEMALMAZ, E., *Azeri Türkçesi Lûgatı*, Erzurum, 1983.
- _____, *Eski Türkçenin Lûgatı*, Erzurum, 1986.
- GÖKYAY, O. Ş., "Risale-i Mimarîyye -Mimar Mehmet Ağa- Eserleri", *Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya Armağan*, Ankara, 1976.
- GÜZELBÉY, C. C., *Gaziantep Şer'i Mahkeme Sicilleri (142-143. C.)*, 3. Faskül, Gaziantep, 1966.
- HASOL, D., *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, İkinci Baskı, İstanbul, 1979.
- KONYALI, İ. H., *Âbideleri ve Kitabeleri İle Konya Tarihi*, Konya, 1964.
- KÖYMEN, M. A., "Alp Arslan Zamanı Türk Giyim-Kuşamı", *Seçuklu Araştırmaları Der.*, 3. Sayı, Ankara, 1971, 51-90. s.
- KUNTER, H. B., *Türk Vakıfları ve Vakfiyeleri Üzerine Mücmel Bir Etüd*, İstanbul, 1939.
- ÖGEL, B., *Türk Kültür Tarihine Giriş*, 3-4. C., Ankara, 1978.
- _____, *Türk Kültür Gelişme Çağları*, İkinci Baskı, Ankara, 1979.
- _____, *Türklerde Devlet Anlayışı*, -13. Yüzyılın Sonlarına Kadar-, Ankara, 1982.
- ÖZERGİN, M. K., "Temürlü Sanatına Âit Eski Bir Belge: Tebrizli Ca'fer'in Bir Arzı", *Sanat Tarihi Yıllığı*, Der., 6. Sayı, İstanbul, 1976.
- PAASONEN, H., *Çuvaş Sözlüğü*, İstanbul, 1950.
- PAKALIN, M. Z., *Osmanlı Tarihi Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 1-3. C., Üçüncü Baskı, İstanbul, 1983.
- PEKARSKIY, E. K., *Yakut Dili Sözlüğü*, 1.C., İstanbul, 1945.
- PRÖHLE, W., *Karaçay Lehçesi Sözlüğü*, Çev.:K.AYTAÇ, Ankara, 1991.
- SÖNMEZ, Z., *Başlangıcından 16.Yüzyıla Kadar Anadolu Türk-İslâm Mimarisinde Sanatçılar*, Ankara, 1989.
- ŞAHİN, F., *Seramik Sözlüğü*, İstanbul, 1983.
- ŞAPOLYO, E.B., "Nakkâşhaneler", *Önasya Der.*, 4. C. 45. Sayı, Ankara, 1969.
- TANERİ, A., *Türkistanlı Bir Türk Boyu Kürtler*, -Kürtlerin Köken-

Siyasi, Sosyal ve Kültürel Hayatları, İkinci Baskı,
Ankara, 1983.

Tarama Dergisi, 1. C., İstanbul, 1934.

Tarama Sözlüğü, 1. C., Ankara, 1963

Tarama Sözlüğü, 2. C., Ankara, 1965.

Tarama Sözlüğü, 3. C., Ankara, 1967.

Tarama Sözlüğü, 5. C., Ankara, 1971.

TİMURTAŞ, F. K., *Eski Türkiye Türkçesi - 15. Yüzyıl Gramer, Metin,
Sözlük*, İstanbul, 1977.

TUNÇAY, R., "Türklerde Oyma Sanatı ve Edirne'deki İkinci Bayezid
Cami'i'nin Tahta Oyma Süslemeleri", *Edirne,
Edirne'nin 600. Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı*,
Ankara 1965.

TURAN, O., *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*, 1-2. C., Beşinci
Baskı, İstanbul (Baskı Tarihi Yok).

TURANI, A., *Güzel Sanatlar Terimleri Sözlüğü*, Ankara, 1968.

YUDAHİN, K. K., *Kırgız Sözlüğü*, 1. C., Çev. A.TAYMAS, Ankara, 1945.

_____ , *Kırgız Sözlüğü*, 2. C. Çev. Abdullah TAYMAS,
İstanbul, 1948.